

ROODHUIS, DE SINT MARTINUSKERK

HISTORIE

Rond 1650, ongeveer 70 jaar na de Hervorming, is er 'onder Oosterend' sprake van een min of meer gevestigde Rooms-katholieke statie. De pastorie en 'vergaderplaats' was van 1672 tot 1708 op het zgn. Blauwhuys, alias Bongastate, tussen Oosterend en Roodhuis dat in 1766 werd afgebroken. Toen in 1708 de huur van Bongastate aan de statie werd opgezegd, kocht men bij het buurtje Slyp, ten zuiden van de bestaande dorpsbebouwing, een 'opstal' waarbij ogenblikkelijk een (schuil)kerk werd gebouwd. Het rode pannendak van de pastorie werd de naamgever van het huidige dorp: Roodhuis. In 1762 werd op dezelfde plaats een nieuwe kerk gebouwd. Toen de parochie in 1886/87 in het bezit kwam van een stuk grond dicht bij de Slachtedijk werd daarop naar ontwerp van de Utrechtse architect Alfred Tepe de tegenwoordige kerk met pastorie gebouwd en in 1892 ingewijd. De pastorie heeft inmiddels plaats gemaakt voor nieuwbouw. De kerk werd in 1948-'50 en 1967-'68 gerestaureerd. Thans streeft het kerkbestuur naar erkenning als wettelijk beschermd monument.

HET GEBOUW

De sobere, maar robuuste neo-gotische vormt aan de oude Slachtedijk een monumentaal silhouet in het omringende vlakke landschap. De vierkante toren is vertikaal geleed en wordt bekroond door een naaldspits. Aan de zuidzijde wordt de toren begeleid door een achthoekig traptorentje. Aan de oostzijde van de kerk versmalt zich de kap waar de zijbeuken eindigen en de zijkapellen lijken als aparte elementen aan het kerkgebouw te zijn toegevoegd. De daken zijn gedekt met leien. Aan de zuidzijde is een sacristie uitgebouwd.

De Sint Martinuskerk is een pseudo-basiliek, die bestaat uit een schip met zijbeuken van vier traveeën lang. De gewelven rusten op zware kolommen met lijstkapitelen. De eenvoudige kleurrijke versiering op de wanden en lijstkapitelen zijn in 1914 (koor) en 1925 (schip) aangebracht en in latere tijd gemoderniseerd. In 1967-'68 werd de kerk opnieuw ingericht. De viering en het koor werden verhoogd en de zijaltaren verdwenen. Men verwijderde de kerkbanken uit de zijbeuken, die daardoor in brede zijpaden veranderden. Tevens werd de kerk bevloerd met grindbetontegels.

DE INRICHTING

Een beschilderd houten beeld van Sint Martinus te paard (Utrecht?), ca. 1480) is denkkelijk door getrouwe katholieken (pastoor Dominicus van Oosterend?) in 1580 gered en bewaard gebleven. De 18de eeuw was een welvarende periode voor de Statie getuige de nieuwbouw in 1762, maar bovendien dateert een belangrijk deel van de kerkschat uit deze tijd. Afkomstig van het hoogaltaar, dat in 1764 door beeldhouwers te Leeuwarden werd vervaardigd, is het wapenschild van de schenkster Boukje Bouwes met het devies 'Largiter et Hilariter' (Vrijgevig en Opgewekt). Een Antwerps Martinusbeeld uit de 18de eeuw is enkele jaren geleden van de kerkzolder gehaald, opnieuw beschilderd en weer in de kerk geplaatst. In de jaren 1852 en 1854 schilderde Otto de Boer voor de oude kerk, zowel de veertien kruiswegstaties als het nu gehavende, maar gelukkig wel bewaard gebleven doek voor het (oude) hoogaltaar met een voorstelling van de H. Martinus bisschop, die een zieke geneest. De huidige kerk is in neo-gotische trant ingericht. De grote kerkelijke meubelstukken zijn voor het merendeel vervaardigd tussen 1895 en 1905 in het atelier van Mengelberg te Utrecht.

De gebrandschilderde ramen in het koor, de zijkapellen en vermoedelijk ook die in de sacristie zijn afkomstig uit het atelier van Karl Hertel te Düsseldorf en dateren uit 1910-'15. De iconografie van de voorstellingen is afgestemd op de oorspronkelijke functie van de plek in het gebouw. De ramen aan de westzijde in de zijbeuken zijn in 1927 geplaatst. De voorstellingen in de ramen aan de noord- en zuidzijde van de zijbeuken zijn als het ware verschijningen van Scènes uit het leven van Christus en heiligen. Deze ramen zijn in 1937 en 1938 vervaardigd en geplaatst.

Het koperen doopvont in de Jozefkapel is in 1841 gemaakt door de Workumse koperslager Jan Bijvoets en in 1909 gerenoveerd.

De dispositie van het orgel, door de Fa. Adema te Leeuwarden in 1928 gebouwd, is als volgt:

Bourdon 16', Prestant 8', Fluit Harm. 8', Octaaf 4', Octaaf 2', Trompet 8', Hólpíjp 8', Cello 8', Aeoline 8', Celeste 8', Viola 4', Subbas 16'.

1987

Literatuur:

- G.P. Karstkarel, De Sint Martinuskerk te Roodhuis. In: De Sluitsteen, Bulletin van het Cuypersgenootschap, jrg. 3 (1987), nr. 1.
- M.L. de Boer, Ut 'e skiednis fan Hinnaerderadiel: Reah0s, De krêft fan it isolement. Jong doarp mei álde tradysje In: Bolswards Nieuwsblad, 29. aug. 1969.